

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

1. An sit licitum operari cum conscientia dubia speculativè, & non
practicè? Et notatur, quod licet ad rectè operandum requiratur iudicium
practicum moraliter certum, non tamen itaut excludatur omnis ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

licet illam etiam docuerit Philippus de la Cruz in tr. unico de intereff. fol. 7. impresso Martini anno 1637. & lingua Hispanica conscripto; tamen scias dictum libellum fuisse ex ordine supremi Consilij sanctae Inquisitionis ne venale haberetur prohibitum. Ita hic Romae testatus est mihi Illustrissimus, & nunquam satis laudatus Dominus meus D. Franciscus Antonius Diez, & Cabrera nunc merito inter Consiliarios supremae Inquisitionis Castellae annumeratus, maiorum honorum dignissimus. Vnde non approbo ea, quae me citato nouissime tenet doctissimus Magister Ludouicus Bertrandus Loth in ref. Theol. tract. 9. q. 1. art. 4. tit. 2. qui sententiam Caramuelis probabilem vocat.

Sup. hoc in tom. 3. tr. 6. Ref. 76. 77. & 78. & si placet lege alias Ref. posthas in ann. 1. ref. 3. huius not.

9. Quero quinto An omisso vnius horae ex paucis confirmat peccatum mortale? Negatiue respondet Caramuel *Ibid.* §. 4. nominatim contra me.

10. Sed hanc sententiam falsam, & improbabilem putat esse Magister Pater Lezana *consult.* 38. nu. 8. & obseruat à sacra Congregatione Indicis fuisse deletam ab opere Marchini de Sacramento Ordinis & me citato, nouissime insurgit nominatim contra Caramuelem noster doctus Pater Verricelli in *quast. moral. lib. 8. q. 58. per totam*, in qua hanc sententiam acriter & solide impugnat, & recedit à sententia Caramuelis, quam antea docuerat.

Sup. hoc infra in tr. 6. Ref. 10. §. 1. à lin. 3. & in tom. 1. tr. 7. lege doctri. nam Ref. 131. & Ref. & 99. eius annot. vt melius ab illis possis distinguere hanc quaest. Sup hoc late infra in tr. 6. Ref. 1.

11. Verum circa ea, quae etiam nominatim contra me adducit doctus Caramuel *ubi supr. in Theol. fundam.* circa bestialitatem, sodomiam, & mollitiam, an differant specie, & de prohibitione mollitiae, & fornicationis, remitto Lectorem ad Epistolam Patris Angelii Bossij impressam nouissime Lugduni 1653. & directam ad Caramuelem post editam suam Theologiam fundamentalem, in qua Epistola Bossius seipsum defendit, & consequenter etiam me, qui suam sententiam contra Caramuelem iam docueram, vide etiam Bertrandum Loth in *resolut. Theol. tr. 16. q. 4. art. 2. per tot.* in quo nominatim contra Caramuelem late probat cum communi, & certa sententia fornicationem esse intrinsece malam, ita vt attentio solo iure naturae, sit peccatum mortale. Idem docet nouissime Pater Tamburinus in *Decalogum part. 2. lib. 7. cap. 1. §. 2. n. 1.* etiam nominatim contra Caramuelem insurgens.

Sup. hoc in tom. 3. tr. 6.

12. Circa verò ea, quae asserit contra me *fundam.* §. 3. §. 1. & 3. de non assumenda occupatione impossibili

bili cum recitatione Officij, vide Bonacinam de *bona Relig. Canonis disp. 1. q. 6. punct. 2. n. 3.* qui citat Suarez, & Fillucium, quibus adde Martinum de San Ioseph in *Non. Confess. 10. lib. 2. tr. 11. de orat. n. 13.* vbi sic ait: El que tiene obligacion de rezar por orden sacro, & renta Ecclesiastica no queda ocuparse voluntariamente en officio, que impida el rezar; porque haziendo lo contrario, sera querer no rezar; pero si ay necesidad graue y necessaria para el bien Proprio, & del proximo, podrá admitir se meiante ocupacion quando parezca que es mas agradable à Dios, que la del rezar; que todos los preceptos humanos no obligan con tales circunstancias. Ita ille, qui etiam cum Suarez, & alijs vbi supra asserentibus de ieiunio admittit cum Diana ex-cepta in contrarium adducta à Caramuele, & alius vbi supra est adesse disparem rationem inter illa, & calum de admittente occupationem incompossibilem cum officio diuino, illa enim videntur impedienda remota, & per accidens; istud vero proximum, & per se. Et quando ponuntur illa impedienda in alijs exemplis à Caramuele, praecipuum ieiunij non adest ergo.

13. Et haec dicta sufficiant in superioribus resolutionibus defensionis causa circa ea, quae in sua Theologia fundamentali obseruauit contra me Iohannes Caramuel. Dixi defensionis causa, nam alius nunquam ausus fuisset Calamum exacuere contra sapientissimum Virum indissolubili amicitiae vinculo mihi connectum. Diana enim Caramuelem tanquam Magistrum venerat, & vt Amicum carissimum ex totis precordijs diligit, scitque vicissim ab ipso non minus reuerenti, acore, & calamo plusquam meretur passim laudibus extolli, vnde licet inter ipsos aliquando dissident intellectus, obstricta tamen, ac deuicta semper remanent voluntates; Semperque Diana Caramuelem, & Caramuel Dianam peramabit.

14. Nota hic tamen Caramuelem in Theologia Fundamentali plura non definire, sed illa dubitative & interrogatorie tantum proponere, & post haec scripta edidit alteram partem Theologiae Fundamentalis in qua facit, quod ego optaueram in *resolut.* huius tractatus, dissoluendo, & discendo, vt ipse asserit Nodos Gordios primae Partis, & mutando sententiam, & in multis alijs spero quod in posterum faciat.

In indice primo huius Tom. 8. lege Apendicem ad hunc Tract. 1. Vbi inuenies alias plures diffie. mistae, & dispersae per alios Tom. Tract. & Resol. quae simul pertinent ad hunc Tract. 1. de Opinione probabili.

TRACTATUS SECVNDVS DE CONSCIENTIA DVBIA ET ALIQVID DE ERRANTE.

RESOLVTIO PRIMA.

An sit licitum operari cum conscientia dubia speculatiue, & non practice?

Et notatur, quod licet ad recte operandum requiratur iudicium practicum moraliter certum, non tamen ita, vt excludatur omnis formido oppositi. Ex p. 4. tr. 3. Ref. 1.

ET RVS Lorca in 1. 2. D. Thom. agens de actibus humanis, *disp. 37. mem. 1.* inceptam esse putat distinctionem inter dubium speculatiuum, & practicum; verum quia omnes DD. illam admittunt; ideo respondeo ad quaesitum affirmatiue, quando sufficiens diligentia

adhibita fuit ad vincendum dubium speculatiuum, & quando subest rationabilis causa, suadens variare practice, seu hic, & nunc iudicium speculatiuum. Exempli gratia, si bona fide res possidens incipiat dubitare, an res illa sit aliena, quod est dubium speculatiuum, teneat diligentiam adhibere, vt veritatem assequatur, & que praemissa, nec veritate detecta, pote est licite cum retinere, & practice hic, & nunc non dubitare, non obstante dubio speculatiuo, quia melior in pari causa est conditio possidentis, vt patet ex *reg. 61. de reg. iur. in 6.*

2. Notandum est hic obiter contra Paulum Lyman *lib. 1. tr. 1. c. 5. §. 1. n. 3.* quod licet ad recte operandum requiratur iudicium practicum moraliter certum, non tamen ita, quo excludatur omnis formido oppositi, vt

vt recte docet Valsq. in 1.2. disp. 62. c. 5. & Sanchez in Summa tom. 1. lib. 1. c. 10. n. 19. Iustificat enim assensus probabiliter dictans, quamuis non sine formidine oppositi, hoc, vel illud honeste agi.

RESOL. II.

An hac regula, scilicet: In dubio melior est conditio possidentis, non solum sit vera in materia iustitia, sed etiam in materia avarum virtutum? Ex p. 4. tract. 3. Ref. 2.

Sup. hoc in 4. Resol. 3. 4. c. 3. & disp. 66. c. 1. Ant. Perez in laurea Salmantina, certam. 10. scholast. n. 132. Salas ex parte rr. 5. disp. unica sect. 17. n. 162. Turrianus in opus. Theolog. opus. de conscientia dubia, disp. 1. dnb. 1. & seq. Azorius 10. 1. lib. 2. c. 18. q. 4. & lib. 11. c. 15. q. 2. Comitulus in resp. pon. moral. lib. 2. q. 18. Sayrus in clavi regia lib. 1. c. 13. n. 9. & 36. & alij penes ipsos, quorum sententia satis probabilis est, vnde mihi displicet Suar. in 3. part. 10. 5. disp. 40. sect. 5. num. 18. allens esse falsum, & sine fundamento, possessionem in sola iustitia materia suffragari.

2. Sed non minus probabilem, affirmatiuam sententiam esse existimo, quam teneatur ipse Suarez etiam de Relig. 10. 2. lib. 4. de voto. c. 5. n. 7. Sanch. in sum. tom. 1. lib. 1. c. 10. n. 11. Coninch de Sacram. disp. 34. dub. 10. n. 86. Henricq. lib. 8. c. 3. in glossa lit. P. Filiucius 10. 2. v. 17. 2. 1. c. 4. n. 159. Sancius in selectis disp. 42. num. 7. Villalobos in summa tom. 1. v. 17. 1. diff. 2. 1. nu. 1. vbi sic ait. [En caso de duda tambien en las de mas materias, fuera de la iusticia, es mejor la condiccion del que posee. El fundamento desto es porque la posesion es titulo vniuersal para todas las virtudes, a la manera que la obediencia de la ley es vniuersal a todas las virtudes, y assi el que esta en tal duda puede deponerla, y obtar practicamente contra ella.] Sic ille, vnde ex hac opinione benigne in hoc tractatu resoluendi sunt multi casus ad alienandas animas, & preter Doctores citatos tenent etiam hanc opinionem Sanctarellus var. resol. tom. 1. q. 43. n. 9. Tannerus tom. 2. disp. 2. q. 6. dub. 4. n. 47. Malderus in 1. 2. D. Thoma q. 19. art. 5. disp. 87. Merolla tom. 1. disp. 3. c. 3. dub. 2. n. 60. Castrus Palaus tom. 1. disp. 3. punct. 6. n. 1. & alij penes ipsos.

RESOL. III.

An in dubio tutior pars est eligenda? Et an praedita regula non praeceptum, sed consilium contineat? Ex part. 4. tr. 3. Ref. 3.

Sup. hoc in 4. Resol. 3. 4. c. 3. & disp. 66. c. 1. Ant. Perez in laurea Salmantina, certam. 10. scholast. n. 132. Salas ex parte rr. 5. disp. unica sect. 17. n. 162. Turrianus in opus. Theolog. opus. de conscientia dubia, disp. 1. dnb. 1. & seq. Azorius 10. 1. lib. 2. c. 18. q. 4. & lib. 11. c. 15. q. 2. Comitulus in resp. pon. moral. lib. 2. q. 18. Sayrus in clavi regia lib. 1. c. 13. n. 9. & 36. & alij penes ipsos, quorum sententia satis probabilis est, vnde mihi displicet Suar. in 3. part. 10. 5. disp. 40. sect. 5. num. 18. allens esse falsum, & sine fundamento, possessionem in sola iustitia materia suffragari.

vtum mihi hic, & nunc licitum sit instituire contractum cambij, v. g. cor la ricorfa, peccabo nisi abstineam, quia committerem me peccandi periculo. In dubio autem abstracto, & speculatio, v. g. vtum contractus cambij cor la ricorfa secundum se & suapte natura sit iustus, necesse non est sequi partem tutiorem, quia sequendo partem minus tutam, tamen probabilem, formare possum conscientiam, siug iudicium moraliter certum, licitum esse mihi hic, & nunc operari secundum scientiam speculatiuam probabilem, & haec omnia docet Paulus Layman in Theolog. mor. lib. 1. tr. 1. c. 5. §. 2. n. S. Tannerus 10. 2. disp. 1. q. 6. dub. 4. n. 46. Becanus 1. 1. 1. 1. c. 4. q. 9. n. 4. & alij communiter, vnde deueniendum est ad decisiones particulares casuum.

RESOL. IV.

Occurrentibus duobus praeceptis, si quis dubitaret, vtum illorum obligaret, eo quod simul impleri non possunt, quid facere debeat? Ex p. 4. tr. 3. Ref. 70.

Sup. hoc in 4. Resol. 3. 4. c. 3. & disp. 66. c. 1. Ant. Perez in laurea Salmantina, certam. 10. scholast. n. 132. Salas ex parte rr. 5. disp. unica sect. 17. n. 162. Turrianus in opus. Theolog. opus. de conscientia dubia, disp. 1. dnb. 1. & seq. Azorius 10. 1. lib. 2. c. 18. q. 4. & lib. 11. c. 15. q. 2. Comitulus in resp. pon. moral. lib. 2. q. 18. Sayrus in clavi regia lib. 1. c. 13. n. 9. & 36. & alij penes ipsos, quorum sententia satis probabilis est, vnde mihi displicet Suar. in 3. part. 10. 5. disp. 40. sect. 5. num. 18. allens esse falsum, & sine fundamento, possessionem in sola iustitia materia suffragari.

Sup. hoc in 4. Resol. 3. 4. c. 3. & disp. 66. c. 1. Ant. Perez in laurea Salmantina, certam. 10. scholast. n. 132. Salas ex parte rr. 5. disp. unica sect. 17. n. 162. Turrianus in opus. Theolog. opus. de conscientia dubia, disp. 1. dnb. 1. & seq. Azorius 10. 1. lib. 2. c. 18. q. 4. & lib. 11. c. 15. q. 2. Comitulus in resp. pon. moral. lib. 2. q. 18. Sayrus in clavi regia lib. 1. c. 13. n. 9. & 36. & alij penes ipsos, quorum sententia satis probabilis est, vnde mihi displicet Suar. in 3. part. 10. 5. disp. 40. sect. 5. num. 18. allens esse falsum, & sine fundamento, possessionem in sola iustitia materia suffragari.

RESOL. V.

An si quis dubitet in die louis cenans, si sic transacta media nox, possit adhuc edere carnes? Et quid e contrario, si hodie sit dies Veneris, aut ieiunij, & dubitetur, an hora duodecima noctis conuertit, an possit quis comedere carnes? Ex p. 4. tr. 3. Ref. 18.

Sup. hoc in 4. Resol. 3. 4. c. 3. & disp. 66. c. 1. Ant. Perez in laurea Salmantina, certam. 10. scholast. n. 132. Salas ex parte rr. 5. disp. unica sect. 17. n. 162. Turrianus in opus. Theolog. opus. de conscientia dubia, disp. 1. dnb. 1. & seq. Azorius 10. 1. lib. 2. c. 18. q. 4. & lib. 11. c. 15. q. 2. Comitulus in resp. pon. moral. lib. 2. q. 18. Sayrus in clavi regia lib. 1. c. 13. n. 9. & 36. & alij penes ipsos, quorum sententia satis probabilis est, vnde mihi displicet Suar. in 3. part. 10. 5. disp. 40. sect. 5. num. 18. allens esse falsum, & sine fundamento, possessionem in sola iustitia materia suffragari.